

अनुसूची- २

(दफा ४ तथा अनुसूची-१ को भाग-१ सँग सम्बन्धित)

हेलम्बु गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: ३ संख्या: १६ मिति: २०७७/१०/०९

भाग-१

हेलम्बु गाउँपालिका

बागमती प्रदेश, हेलम्बु

गाउँसभाबाट पारित मिति: २०७७/१०/०७

प्रमाणिकरण मिति: २०७७/१०/०८

हेलम्बु गाउँपालिकाको खानी तथा खनिज पदार्थ (व्यवस्थित गर्ने) ऐन, २०७७

प्रस्तावना

हेलम्बु गाउँपालिकाको वातावरणीय पक्षमा प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने गरि यस गाउँ क्षेत्र भित्रको ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो तथा स्लेट लगयतका खनिज स्रोतहरूको सर्वेक्षण, उत्खनन्, उपयोग गर्दै हेलम्बु गाउँपालिकाको सर्वसाधारण जनताको सुविधा र आर्थिक हित कायम राखी यस क्षेत्रको विकास र सम्बृद्धिमा टेवा पुर्याउनका लागि खानी तथा खनिज पदार्थ सम्बन्धी व्यवस्थालाई व्यवस्थित गर्ने उदेश्यले स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (२) को खण्ड (प) को उप-खण्ड (७) को कार्यन्वयनको लागि स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (१) बमोजिम हेलम्बु गाउँ कार्यपालिकाले यो ऐन जारी गरेको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम “हेलम्बु गाउँपालिकाको खानी तथा खनिज पदार्थ (व्यवस्थित गर्ने) ऐन, २०७७” रहेको छ ।

(२) यो ऐन गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भई स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भए पश्चात लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा : (१) विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा :-

क. “खनिज पदार्थ” भन्नाले जमिन सतह वा सतहभित्र पाईने ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो तथा स्लेट जस्ता खानी जन्य पदार्थ सम्झनु पर्नेछ ।

ख. “ढुंगा र माटो जन्य पदार्थ” भन्नाले उत्खनन्गर्न अनुमति भएका नदी, बगर, वा खानी क्षेत्रबाट संकलन र उत्खनन् गर्दा निस्कने ढुंगा, गिट्टी, रोडा, बालुवा, मिस्कट, पाँगो, भरुवा, माटो र स्लेट समेतलाई जनाउनेछ ।

ग. “खानीजन्य पदार्थ” भन्नाले खानीबाट उत्खनन् गरिएको ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो तथा स्लेटजन्य पदार्थलाई जनाउनेछ ।

घ. “नदीजन्य पदार्थ” भन्नाले नदी वा नदीकिनारबाट उत्खनन् गरिएको ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो तथा स्लेटजन्य पदार्थलाई जनाउनेछ ।

ङ. “खोज तलास कार्य” भन्नाले खनिज पदार्थ पत्ता लगाउन वा खनिज पदार्थको प्रकार, गुणस्तर, परिमाण आदि निर्धारण गर्न गरिने सबै प्रकारको जाँचपड्ताल एवं भाव्यता अध्ययन कार्य सम्झनुपर्छ ।

च. “उत्खनन् कार्य” भन्नाले खनिज पदार्थको उत्खनन्, उत्पादन, शुद्धीकरण, प्रशोधन, ढुवानी, संचय तथा विक्रि वितरण गर्ने कार्यलाई सम्झनु पर्नेछ ।

छ. “खनिज कार्य” भन्नाले खोज तलास कार्य र उत्खनन् कार्यलाई सम्झनु पर्छ ।

ज. “फिरफिरे” भन्नाले बालुवा, पाँगो धुने वा प्रशोधन गर्ने कार्यलाई सम्झनु पर्नेछ ।

झ. “अनुमति प्राप्त व्यक्ति” भन्नाले दफा ८ र ९ बमोजिम खनिज कार्य गर्ने अनुमति प्राप्त व्यक्ति, प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित फर्म, उद्योग वा कम्पनी समेतलाई सम्झनु पर्नेछ ।

ञ. “खनिज क्षेत्र” भन्नाले खनिज कार्य गर्ने अनुमतिपत्रमा उल्लेखित क्षेत्र सम्झनु पर्नेछ ।

ट. “मन्त्रालय” भन्नाले संघ र प्रदेश सरकारको खानी तथा खनिज पदार्थ हेर्ने मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्नेछ ।

ठ. “गाउँपालिका” भन्नाले हेलम्बु गाउँपालिका सम्झनु पर्नेछ ।

ड. “सभा” भन्नाले हेलम्बु गाउँपालिकाको गाउँ सभालाई सम्झनु पर्नेछ ।

ढ. “कार्यपालिका” भन्नाले हेलम्बु गाउँपालिकाको कार्यपालिका सम्झनु पर्नेछ ।

- ग. “कार्यालय” भन्नाले हेलम्बु गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय सम्झनु पर्नेछ ।
- त. “वडा” भन्नाले हेलम्बु गाउँपालिका अन्तर्गतका वडा सम्झनु पर्नेछ ।
- थ. “अध्यक्ष” भन्नालेले हेलम्बु गाउँपालिकाको अध्यक्ष सम्झनु पर्नेछ ।
- द. “उपअध्यक्ष” भन्नालेले हेलम्बु गाउँपालिकाको उपअध्यक्ष सम्झनु पर्नेछ ।
- ध. “प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत” भन्नाले हेलम्बु गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सम्झनु पर्नेछ ।
- न. “प्रदुषण” भन्नाले वातावरणमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपले उल्लेखनीय हास ल्याउने, क्षति पुर्याउने वा वातावरणको लाभदायी वा उपयोगी प्रयोजनमा हानि नोक्सानी पुर्याउने क्रियाकलाप सम्झनु पर्नेछ ।
- न. “वातावरणीय अध्ययन” भन्नाले प्राथमिक वातावरण परिक्षण (IEE) र वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन अध्ययन (EIA) सम्झनु पर्नेछ ।

३. ऐनको उद्देश्य : (१) यस ऐनको उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेको छ :

- क. खानी तथा नदीबाट उत्खनन, संकलन तथा बिक्री वितरण हुने ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो तथा स्लेट लगयतका पदार्थको अत्यधिक दोहन रोकी सहज आपूर्तिका साथै दिगो व्यवस्थापनको प्रवन्ध मिलाउने,
- ख. खानी र नदीबाट संकलन हुने ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो तथा स्लेट लगयतका पदार्थको उपयोग र व्यवस्थापनक सन्दर्भमा संघिय तथा प्रदेश कानून बमोजिमक कार्यहरू गर्न सहज तुल्याउने,
- ग. ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो तथा स्लेट लगयतका पदार्थबाट प्राप्त राजश्वबाट स्थानीय तहको वातावरण व्यवस्थापन सहजीकरण गर्ने ।

४. गाउँपालिकाको स्वामित्व हुने : (१) गाउँपालिकाको क्षेत्रधिकार भित्र रहेको निजी स्वामित्व, नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको स्वामित्व भित्र रहेको बाहेक अन्य सावर्जनिक क्षेत्रमा रहेको खनिज तथा नदीजन्य पदार्थमा गाउँपालिकाको स्वामित्व हुनेछ ।

५. खानी तथा खनिज पदार्थ सम्बन्धी कार्य गर्ने अधिकार : (१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र साधारण निर्माणमुखी खनिज कार्य गर्ने अधिकार नेपालको संविधानको अनुसूची ८ बमोजिम यस गाउँपालिकालाई हुनेछ ।

(२) गाउँपालिकाको अनुमति नलिई कसैले पनि खानी तथा खनिज पदार्थ सम्बन्धी कार्य गर्न गराउन हुदैन ।

(३) यस ऐनको अधिनमा रही गाउँपालिकाले खनिज कार्य आफैले गर्ने वा कुनै व्यक्ति, फर्म, उद्योग वा कम्पनी लाई अनुमति दिई गराउन सक्नेछ ।

(४) गाउँपालिकालाई खनिज कार्यमा पुंजी लगानी गरी वा अन्य कुनै प्रकारले हिस्सेदार बन्ने अधिकार हुनेछ ।

६. उत्खनन् वा संकलनको लागि क्षेत्र निर्धारण: (१) गाउँपालिकाले नदीजन्य तथा खानीजन्य पदार्थको उत्खनन् तथा संकलन गरिने क्षेत्रनिर्धारण देहायको आधारमा गर्नेछ:

क. नदीजन्य पदार्थको उत्खनन् तथा संकलन गर्ने गरि स्वीकृत वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनले तोकेको स्थान तथा क्षेत्रहरू,

ख. निजी वा कुनै संस्था वा निकायको जग्गाबाट उत्खनन् गरि ढुंगा, गिट्टी, बालुवा र माटोजन्य पदार्थ निकाल्न सम्बन्धित स्थानीय तथाको सिफारिसमा प्रचलित कानून बमोजिम वातावरणीय परीक्षण सम्बन्धी प्रकृया पूरा गरि गाउँपालिकाबाट दर्ता तथा अनुमति प्रदान गरिएको क्षेत्र,

ग. नदी, खोला र खहरेमा बाढी पहिरोका कारणले ढुंगा र माटोजन्य पदार्थ थुप्रिन गई सोको कारणले बस्ती तथा भौतिक संरचनामा जोखिन उत्पन्न भएको वा हुनसक्ने अवस्था सृजना भै जिल्ला विपद व्यवस्थापन समितिसंग परापर्श लिई गाउँ कार्यपालिकाले त्यस्तो पदार्थ हटाउनु भनी तोकेको स्थलहरू,

घ. साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थको खानी क्षेत्रको लागि कम्तिमा ०.०५ वर्ग कि.मी. (करिब एक सय रोपनी) क्षेत्रफल कायम भएको क्षेत्र,

ङ. साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थको उत्खनन् क्षेत्रको लागि कम्तिमा ०.०१ वर्ग कि.मी. (करिब बीस रोपनी) क्षेत्रफल कायम भएको क्षेत्र,

च. सावर्जनिक वा निजी जग्गाबाट उत्खनन् गरि ढुंगा वा माटोनया पदार्थ निकाल्न सम्बन्धित वडाबाट सिफारिस भईआएका क्षेत्र,

छ. विभिन्न प्राकृतिक भौतिक पूर्वाधार, सडक, तथा संरचनाहरू निर्माण गर्ने क्रममा उत्खनन् हुने क्षेत्र,

ज. जमिनलाई खेति योग्य बनाउने क्रममा ढुंगा, माटोजन्य पदार्थ हटाउन पर्दा सम्बन्धित वडाबाट सिफारिस भई आएका क्षेत्र,

झ. सडक भन्दा ५०० मिटर तल र माथि क्षेत्र ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका क्षेत्रहरू बस्ती, मठमन्दिर, विद्यालय, सार्वजनिक बाटो, ऐतिहासिक स्थलबाट न्युनतम दुरी ५० मिटर हुनुपर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमका कुनै क्षेत्रमा यस ऐन बमोजिम नदीजन्य तथा खानीजन्य पदार्थको उत्खनन्, संकलन तथा विक्री वितरणको व्यवस्था गाउँपालिकाले गर्नेछ ।

७. खनिज कार्यको अनुमतिपत्र लिन चाहने व्यक्तिको योग्यता: (१) खनिज कार्यका लागि अनुमतिपत्र लिन चाहने व्यक्तिको योग्यता देहाय बमोजिम हुनेछ:

क. सम्बन्धित खनिज कार्य सम्बन्धी कामको एक वर्षको अनुभव भएको वा तत् सम्बन्धी खनिज कार्यको विशेषज्ञलाई काममा लगाउन सक्ने हैसियत भएको ।

ख. खोज तलास कार्यको लागि खनिज कार्य गर्न चाहेको कुल खनिज क्षेत्रको लागि प्रति वर्ग किलोमिटर एक लाख रुपैयाँ र उत्खनन् कार्यको लागि खनिज कार्य गर्न चाहेको कुल खनिज क्षेत्रको लागि प्रति वर्ग किलोमिटर दश लाख रुपैयाँको आर्थिक हैसियत भएको ।

(२) यस दफाको प्रयोजनको लागि खनिज कार्य सम्बन्धी विशेषज्ञलाई काममा लगाउने गरी अनुमतिपत्रको लागि निवेदन दिनेले त्यस्तो विशेषज्ञले खनिज कार्यको लागि आवश्यक प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउन मन्जूर गरेको प्रतिबद्धता पत्र, विशेषज्ञले प्राप्त गरेको विशेषज्ञको दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि र त्यस्तो विशेषज्ञको कर चुक्ता भएको निस्सा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) यस ऐनको प्रयोजनको लागि आर्थिक हैसियत भएको कुराको प्रमाण स्वरूप निवेदकले जग्गा, घर वा अन्य कुनै चल, अचल सम्पत्ति सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा गाउँपालिकाबाट मूल्याङ्कन गराएको कागजात वा बैंकमा निजको नाममा रहेको निक्षेपको निस्सा वा विवरण वा निवेदकको आर्थिक हैसियतलाई पुष्टी गर्ने निजको नाममा रहेको चल अचल सम्पत्तिको मूल्य वा रकम खुल्ने कुराको प्रमाणित कागजात पेश गर्नु पर्ने छ ।

८. नदीजन्य तथा खनिजजन्य पदार्थको खनिज कार्य गर्ने अनुमति: (१) यस ऐन तथा अन्य ऐन हरूको अधिनमा रही नदीजन्य तथा सार्वजनिक जग्गामा खनिजजन्य पदार्थको खनिज कार्य गर्न चाहने व्यक्ति, फर्म, उद्योग वा कम्पनीको छनौट गाउँपालिकाले प्रतिस्पर्धाको मध्यमबाट गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छनौट भएका व्यक्ति, फर्म, उद्योग वा कम्पनीले देहाय बमोजिमका कागजात संगलन राखी अनुमतिको लागि अनुसूची १ बमोजिमको निवेदन गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा दिनु पर्नेछ:

क. खनिज तथा उत्खनन् कार्यको प्रस्तावित योजना,

ख. प्राविधिक क्षमता देखिने स्पष्ट आधारहरू खुलाउने प्रमाण कागजातहरू,

ग. निवेदकको नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपि, फर्म, उद्योग वा कम्पनी भएमा सो को दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,

घ. स्थायी लेखा नम्बरको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि

ङ. व्यक्तिको हकमा २ प्रति फोटो

च. चालु आर्थिक वर्षमा गाउँपालिकालाई तिर्नु बुझाउनु पर्ने राजश्व तिरेको प्रमाणपत्र प्रतिलिपि

छ. कबोल गरेको ठेक अंक बमोजिम धरौटी वा बैंक ग्यारेन्टीको सक्कल प्रति

ज. सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस

(३) उपदफा (२) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएपछि गाउँपालिकाले दफा १२ बमोजिमको एक प्राविधिक समिति गठन गरि आवश्यक जांचबुझ गरि निवेदन दिन व्यक्ति, फर्म, उद्योग वा कम्पनीको आर्थिक एवं प्राविधिक क्षमता खनिज कार्य गर्न आवश्यक योग्यता भएको देखिएमा निजलाई अनुसूची ५ बमोजिमको दस्तुर लिई गाउँपालिकाले खनिज कार्य गर्न अनुसूची २ बमोजिमको ढांचामा अनुमति पत्र दिन सक्नेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम अनुमति नलिई खनिज कार्य गरेमा गाउँपालिकाले त्यस्तो खनिज कार्य बन्द गरि खनिज कार्यमा प्रयोग भएको यन्त्र, उपकरण, औजार र मालसामान तथा अनधिकृत तवरले उत्खनन् गरेको खनिज पदार्थसमेत जफत गर्नुको साथै त्यस्तो व्यक्तिलाई एकलाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ र त्यस्तो कार्यबाट नोक्सान भएको धनसम्पत्तिको क्षति पनि भराउन सक्नेछ ।

९. निजी जग्गाबाट खानीजन्य पदार्थ खनिज कार्य गर्ने अनुमति: (१) यस ऐनको अधीनमा रही निजी जग्गामा रहेको खानीजन्य पदार्थको खनिज कार्य तथा उत्खनन् कार्य गर्न चाहने व्यक्ति, फर्म, उद्योग वा कम्पनीले देहाय बमोजिमका कागजात संगलन राखी अनुमतिको लागि अनुसूची १ बमोजिमको निवेदन गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा दिनु पर्नेछ:

क. खनिज तथा उत्खनन् कार्यको प्रस्तावित योजना,

ख. प्राविधिक क्षमता देखिने स्पष्ट आधारहरू खुलाउने प्रमाण कागजातहरू,

ग. आर्थिक हैसियत देखिने प्रमाण कागजातहरू,

घ. माइनिङ स्किम

ङ. माइनिङ स्किम तयार पर्ने परामर्शदाताको नाम, ठेगाना र संलग्न व्यक्तिको वायोडाटा

च. नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाबाट सडक वा अन्य सावर्जनिक पूर्वाधारको लागि पुरा गर्नुपर्ने मापदण्ड तोकिएकोमा सो मापदण्ड बमोजिमको अनुमति वा स्वीकृति

छ. निवेदकको नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपि, फर्म, उद्योग वा कम्पनी भएमा सो को दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,

ज. स्थायी लेखा नम्बरको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि

झ. व्यक्तिको हकमा २ प्रति फोटो

ञ. आफ्नै जग्गामा खानी संचालन गर्ने भए जग्गाको स्वामित्व खुलेको जग्गाधनि प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि

- ट. अरुको जग्गा लिज, करारमा लिई खानी संचालन गर्ने भए त्यस्तो लिज वा करार सम्झौताको प्रतिलिपि र जग्गा धनि पुर्जाको प्रतिलिपि
- ठ. खानी संचालन गरिने जग्गाको ब्लु प्रिन्ट तथा नक्सा
- ड. चालु आर्थिक वर्षमा गाउँपालिकालाई तिर्नु बुझाउनु पर्ने राजश्व तिरेको प्रमाणपत्र प्रतिलिपि
- ढ. सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएपछि गाउँपालिकाले आवश्यक जांचबुझ गर्दा खनिज कार्य गर्न उपयुक्त देखेमा अनुसूची ५ बमोजिमको दस्तुर लिई उत्खनन् खनिज कार्य गर्न अनुसूची २ बमोजिमको ढांचामा अनुमति पत्र दिन सक्नेछ ।

(३) गाउँपालिकाले खनिज कार्य सम्पन्न गरि पत्ता लगाएको गुण र परिणाम समेत यकिन भई सकेको खनिज पदार्थको उत्खनन् कार्य गर्ने अनुमति लिन चाहने व्यक्ति, फर्म, उद्योग वा कम्पनीसंग गाउँपालिकाले चाहेमा त्यस्तो खनिज कार्य गर्न लागेको प्रत्यक्ष खर्च बराबरको रकम वा शेयर लिन सक्नेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम खनिज कार्य तथा उत्खनन् कार्य गर्ने अनुमति दिँदा गाउँपालिकाले खनिज कार्य तथा उत्खनन् कार्यमा गाउँ कार्यपालिका हिस्सेदार बन्ने भएमा तत्सम्बन्धि विवरणसमेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम अनुमति नलिई खनिज कार्य गरेमा गाउँपालिकाले त्यस्तो खनिज कार्य बन्द गरि खनिज कार्यमा प्रयोग भएको यन्त्र, उपकरण, औजार र मालसामान तथा अनधिकृत तवरले उत्खनन् गरेको खनिज पदार्थसमेत जफत गर्नुको साथै त्यस्तो व्यक्तिलाई एकलाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ र त्यस्तो कार्यबाट नोक्सान भएको धनसम्पत्तिको क्षति पनि भराउन सक्नेछ ।

१०. नदीजन्य पदार्थको उत्खनन्, संकलन र विक्री : (१) नदीजन्य पदार्थको उत्खनन्, संकलन, र विक्री सम्बन्धी विधि देहाय बमोजिम हुनेछ :

- क. गाउँपालिकाले कार्ययोजना तयार गरि स्वीकृत गर्ने,
- ख. वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गरि सम्बन्धित निकायबाट स्वीकृत गराउने,
- ग. गाउँसभाद्वारा स्वीकृत दरमा उत्खनन्, संकलनको अनुमति र विक्रीको लागि ठेक्का व्यवस्था मिलाउनु पर्ने,
- घ. नदीजन्य पदार्थको संकलन र उत्खनन् गरिने क्षेत्र अन्य स्थानीय तह र गाउँपालिकाको क्षेत्रभित्र पर्ने आवस्थामा संयुक्त समिति उत्खनन्, संकलन, र विक्रीको व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ,

- ड. नदीजन्य पदार्थको उत्खनन्, संकलन, र विक्रीकार्यको लागी ठेक्का व्यवस्था गर्नु पूर्व स्वीकृत वातावरण अध्ययन प्रतिवेदन आधारित रही प्राविधिक कार्यदलबाट चेकलिष्ट अनुसार स्थलगत अनुगमन गराई ठेक्का बन्दोबस्त गर्नु पर्नेछ,
- च. नदीजन्य पदार्थ उत्खनन् गर्दा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लिखित सिमाभित्र रही श्रम मुलुक प्रविधि वा मेशिनको प्रयोग सम्बन्धमा भएको व्यवस्था बमोजिम गर्नु पर्नेछ,
- छ. नदीजन्य पदार्थको उत्खनन्, संकलन, र विक्री वितरण गर्दा ठेक्का बन्दोबस्त सम्बन्धी कार्य प्रचलित कानून बमोजिम गर्नुपर्नेछ,
- ज. उत्खनन् र संकलन स्थलसम्म जाने फर्कने मार्ग गाउँपालिकाकोले निर्धारण गर्नेछ । उत्खनन् गर्नका लागी साधन सहित प्रवेश गर्दाका वखत प्रवेश आदेश लिएर मात्र प्रवेश गर्ने व्यवस्था बमोजिम गर्नुपर्नेछ,
- झ. उत्खनन् गरि सकेपछि छनौट गरी छाडेको काम नलाग्ने बस्तु जुन स्थानबाट निकालिएको हो सोहि स्थलमा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तोकिएको बमोजिम तह मिलाई खाडल नदेखिने गरि सम्प्याई राख्नु पर्नेछ,
- ञ. संकलन र उत्खनन कार्य गर्दा नदी वा पानीको प्राकृतिक बहाव परिवर्तन नहुने गरि व्यवस्था गर्नु पर्नेछ,
- ट. संकलन र उत्खनन कार्यमा खटिने ठेकेदार वा प्रतिनिधिले वातावरण अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेखि भएका शर्त, ठेक्का शर्त, अनुगमन समितिर गाउँपालिकाले अनुगमनक क्रममा दिएका निर्देशन पालना गर्नु पर्नेछ,
- ठ. संकलन र उत्खनन् गरिएको नदिजन्य पदार्थ वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लिखित परिमाण भन्दा बढ्ने गरी संचय गर्न निषेध गर्नु पर्नेछ,
- ड. नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाले तोकेको सडक सीमा र मापदण्ड भित्रका क्षेत्रमा खनिज पदार्थ उत्खनन् र संकलन गर्न वा संचय गर्न पाईने छैन । साथै सडक पुल भन्दा १००० मिटर तल र ५०० मिटर भन्दा माथिको नदी किनारबाट नदिजन्य पदार्थ उत्खनन् र संकलन गर्न पाईनेछैन,
- ढ. उत्खनन् स्थलमा संलग्न जनशक्तिको सुरक्षा तथा व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित कार्य मिलाउने दायित्व उत्खनन् र संकलनकर्ताको हुनेछ ।
११. उत्खनन् कार्यको अवधि र अवधि थप सम्बन्धी व्यवस्था : (१) दफा ८ र ९ बमोजिम खनिज कार्यको अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिलाई प्राविधिक समितिको सिफारिस बमोजिम पाँच वर्ष सम्म को समय अवधि तोक्यो खनिज कार्यको अनुमति दिन सकेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको अवधिभित्र खनिज कार्य सम्पन्न गरिसक्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको अवधि भित्र उत्खनन् कार्य सम्पन्न गर्न नसकिने भएमा वा आवधि भित्र सम्पूर्ण खनिज कार्य नभई खनिज पदार्थ भण्डारण बाँकी रही अवधि थप गर्नुपर्ने भएमा, अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले त्यसरी अवधि समाप्त हुनुभन्दा तीन महिना अगावै अवधि थपको लागि अनुसूची ६ बमोजिमको वार्षिक उत्पादन प्रगति विवरण समेत संलग्न गरी विभाग समक्ष अनुसूची ३ बमोजिमको दाँचामा कार्यालय समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा कार्यालयले आवश्यक जाँचवुझ गरी मनासिव देखेमा निवेदन परेको एक महिना भित्रमा अनुसूची ५ बमोजिमको थप दस्तुर लिई खनिज कार्यको एक वर्ष सम्मको लागि खनिज कार्य गर्न अवधि थप गरि अनुसूची ४ बमोजिमको दाँचामा अनुमतिपत्र दिन सक्नेछ ।

१२. प्राविधिक समिति सम्बन्धी व्यवस्था: (१) खानीबाट खानीजन्य पदार्थको उत्खनन् तथा संलकन सम्बन्धमा खानी दर्ता तथा संचालन गर्नु पूर्व खानी संचालन गर्न उपयुक्त भए नभयको विषयमा र सुझाव दिन गाउँपालिकाले देहाय बमोजिमको प्राविधिक समिति गठन गर्नेछ ।

क. गाउँपालिकाको प्राविधिक शाखा प्रमुख	-	संयोजक
ख. गाउँपालिकाको योजना शाखाको प्रमुख	-	सदस्य
ग. गाउँपालिकाको लेखा शाखा प्रमुख	-	सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा आवश्यकतानुसार संघिय तथा प्रदेश सरकारका स्थानीय कार्यालय वा निकाय प्रतिनिधि, भुमिप्रशासन विज्ञ वा भूगर्भविद् लाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको समितिले स्थलगत अध्ययन समेत गरि आर्थिक, सामाजिक, भौगोलिक, प्राविधिक तथा समितिले उपयुक्त ठहर्याएको अन्य आधार समेत खोलि प्रतिवेदन कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

१३. ऋसर उद्योग सम्बन्धी व्यवस्था: (१) ऋसर उद्योग सम्बन्धी व्यवस्था नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारले तोके बमोजिम हुनेछ ।

१४. खानी, वासिंग तथा फिरफिरे सम्बन्धी व्यवस्था: (१) खानी, वासिंग तथा फिरफिरे सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ :

- २० रोपनी सम्मको क्षेत्रफल खानी संचालन गर्नुपरेमा गाउँपालिकाको स्वीकृति लिनुपर्ने,
- २० रोपनी भन्दा बढी क्षेत्रफल खानी संचालन गर्नुपरेमा खानी विभागको स्वीकृति लिनुपर्ने,
- ५ लाख रुपैया देखि २५ लाख रुपैया सम्मको नगद धरौटी वा बैंक ग्यारेन्टी दफा ११ बमोजिमको प्राविधिक समितिले सिफारिस गरे बमोजिम राख्नुपर्ने,

(२) खानी, वासिंग तथा फिरफिरे दर्ता तथा संचालन सम्बन्धि व्यवस्था दफा ८ र ९ बमोजिम हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम दर्ता भई संचालन भएको खानी, वासिंग तथा फिरफिरे विहान ६ देखि बेलुका ६ बजे सम्म मात्र मात्र संचालन गर्न पाईनेछ ।

(४) फिरफिरे संचालन गर्दा निष्कासन भएको धुलो, फोहोर, लेदो आदिलाई प्रशोधन गर्ने व्यवस्था मिलाई प्रशोधित पानी मात्र पानीको स्रोतमा मिसाउने प्रबन्ध गर्ने दायित्व सम्बन्धित संचालनकर्ताको हुनेछ ।

१५. उत्खनन् वा प्रशोधन कार्य गर्ने अधिकार: (१) कुनै क्षेत्रमा कुनै खनिज पदार्थ उत्खनन् वा प्रशोधन कार्य गर्ने अनुमति पाउने अधिकार हुनेछ ।

(२) खनिज पदार्थको उत्खनन्, संकलन तथा प्रशोधन गर्ने अधिकार पाएको व्यक्ति वा संस्थाले परम्परादेखि प्रयोग आई रहेको जलाधार, पानीको मुहानमा प्रतिकूल प्रभाव पर्ने गरि कार्य गर्ने अधिकार हुने छैन ।

१६. कर बुझाउने सम्बन्धमा : (१) उत्खनन् कार्यको अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिले उत्खनन् कार्य वापत खनिज पदार्थको परिमाणको आधारमा हेलम्बु गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन र आर्थिक ऐनमा नतोकिएको हकमा अनुसूची ५ बमोजिमको कर बुझाउनु पर्नेछ ।

(स्पष्टीकरण : हेलम्बु गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन भन्नाले कानून अनुसार ऐनमा हुने संशोधनलाई समेत जनाउनेछ ।)

१७. स्थानीय विकास शुल्क सम्बन्धमा : (१) गाउँपालिकाको क्षेत्रभित्र संचालन हुने खनिज पदार्थ सम्बन्धी कार्य गर्ने अनुमति प्राप्त व्यक्तिले गाउँ सभाको निर्णयनुसार स्थानीय विकास शुल्क तिर्नु बुझाउनु पर्नेछ ।

१८. ठेक्का बन्दोबस्त सम्बन्धी व्यवस्था: (१) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र पर्ने खनिज पदार्थको बिक्री वितरण सार्वजनिक सूचना जारी गरि प्रचलित कानून बमोजिम ठेक्का बन्दोबस्त गरि बिक्री वितरण गर्नेछ ।

(२) ठेक्का साकार गर्ने व्यक्ति, फर्म, उद्योग वा कम्पनीले उत्खनन्, संकलन इजाजत लिंदा साकार गरेको रकम सार्वजनिक सूचनामा तोकिएको समय र किस्तामा गाउँपालिकालाई बुझाउनु पर्नेछ ।

(३) ठेक्का साकार गर्ने व्यक्ति, फर्म, उद्योग वा कम्पनीले गाउँपालिकाबाट जारी गरिएको बिल प्रमणित गरेर मात्र जारी गर्नु पर्नेछ ।

१९. खनिज पदार्थको ढुवानी सम्बन्धी व्यवस्था : (१) खनिज पदार्थ बोकेको सवारी साधनहरूले ढुवानी अवधिभर खनिज पदार्थ उत्खनन् वा संकलन गर्ने स्थलमा प्रवेश गर्ने अनुमति र राजस्व तिरेको निस्सा साथमा लिएर मात्र ओसार पसार गर्नु पर्दछ ।

(२) खनिज पदार्थ ढुवानी गरि लैजाने सवारी साधनले पटके आदेशमा मिति, समय, सवारी नं, ढुवानी गरि लैजाने स्थल, परिमाण पदार्थको प्रकार, संकलन गरेको स्थल आदि समेतको विवरण उल्लेख गरेको निस्सा साथै राख्नु पर्नेछ ।

(३) खनिज पदार्थ ढुवानी गर्दा २५० घनफुट सम्मको ट्रक वा टिप्पर प्रयोग गर्न दिइनेछ ।

(४) खनिज पदार्थ लोड गरि ढुवानी गर्ने क्रममा लोड गरेको सवारी साधन गन्तव्यमा नपुगुन्जेल सडक किनारमा पार्किङ गर्न पाइने छैन । सवारी साधन बिग्रेको हकमा यथासम्भव छिटो सडकबाट किनारा लगाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

२०. खनिज पदार्थको भण्डार: (१) खनिज पदार्थ उत्खनन् वा संकलन भएको स्थलबाटै सिधै भण्डार स्थलमा लागि भण्डार गर्न सकिनेछ ।

(२) बजारमा माग नभएको अवस्थामा मात्र गाउँपालिकाको स्वीकृति लिई भण्डार गर्न सकिनेछ ।

(३) खनिज पदार्थको संकलनकर्ताले वन क्षेत्र, सार्वजनिक सडकको क्षेत्रधिकार रहेको क्षेत्र, सार्वजनिक सम्पतिको किनार आसपास, पानीको मुहान एवं धार्मिक तथा संस्कृतिक महत्वका पूर्वाधार आसपास एवं विद्यालय, कलेज, स्वास्थ्य संस्थाको आसपास भण्डार गर्न हुदैन ।

(४) संकलनकर्ताले भण्डारका लागि आफ्नै स्वामित्व वा भाडामा रहेको जग्गामा प्रचलित कानून बमोजिम सम्झौता गरी कानून बमोजिम प्रकिया पुर्याई प्राप्त गरेको जग्गामा भण्डार गर्न सक्नेछ ।

२१. नदीजन्य तथा खानी जन्य पदार्थको संकलन आवधि : (१) नदीजन्य पदार्थको संकलन समय अवधि असोज देखि जेष्ठ मसान्त सम्म हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएटपनि कुनै खोला वा नदी विशेषको परिस्थितिलाई मध्यनजर गरि गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम हुनेछ ।

(स्पष्टीकरण: विशेष परिस्थिति भन्नाले तत्काल नदीजन्य पदार्थ नहटाउँदा धनजन र वातावरणमा क्षेति पुग्न सक्ने स्थितिलाई सम्झनु पर्नेछ)

(३) खानीजन्य पदार्थको संकलन समय अवधि वर्ष भरि नै हुनेछ ।

२२. उत्खनन् कार्य सम्बन्धि व्यवस्था : (१) खनिज पदार्थको उत्खनन् पश्चात के, कति परिणाम उत्खनन् गरिएको छ भनी नापजांच गर्न मिल्ने गरि निशाना लगाई निर्धारित परिमाण भन्दा बढी उत्खनन् गर्न न पाउने गरि साँध, किल्ला र निसानाको व्यवस्था गरी उत्खनन् कार्य गर्नु पर्दछ ।

(२) नदीजन्य वा खानीजन्य पदार्थ उत्खनन् गर्ने परिमाण, गहिराई, स्थान प्रविधी तथा समय समे सम्झौतामा नै तोकी सो अनुसारको सूचना उत्खनन् गर्ने स्थानमा राखे व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

(३) नदीजन्य पदार्थ उत्खनन् गर्दा रेखाङ्कन गरिएको क्षेत्रभित्रको सिमाबाट मात्र वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तह प्राविधिक समितीको प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिम उत्खनन् तथा संकलन गर्ने प्रविधि र मेसिनको प्रयोग गर्नु पर्दछ ।

(४) गाउँपालिकाले उत्खनन् गरिने खनिज परिमाण, चारकिल्ला, उत्खनन्, विधि र निर्धारित विधि अनुसार उत्खनन् भए नभएको सम्बन्धमागुनासो सुत्रे अधिकारीको नाम र सम्पर्क नम्बर लागतका जानकारीमुलक सूचना बोर्ड संकलन स्थलमा राखे व्यवस्था मिलाउने छ ।

(५) उत्खनन् वा प्रशोधन स्थलमा जाने पहुँच मार्ग र समय गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयले तोके बमोजिम हुनेछ ।

तर त्यस्तो मार्ग वन क्षेत्रभित्र भएमा सम्बन्धित वन कार्यालयको सहमतिमा पहुँच मार्ग र समय निर्धारण गरिनेछ ।

(६) उत्खनन् तथा संकलनकर्ताले उत्खनन् परिमाणको दैनिक तेरिज तयार गरि अभिलेख राख्नु पर्नेछ । गाउँपालिकाले मागेको बखत त्यस्तो तारिज उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(७) नदी, खोला वा खोल्सीबाट प्रचलित कानून बमोजिम उत्खनन् तथा संकलन गर्दा वातावरणीय प्रतिवेदन र प्राविधिक प्रतिवेदनमा तोकिएको गहिराई र परिमाणमा मात्र तह मलिई खाडल नदेखिने गरि गर्नुपर्नेछ । संकलन वा उत्खनन् गर्दा नदीको पानीको वहाव क्षेत्रलाई परिवर्तन गर्ने उत्खनन् गर्न पाईने छैन ।

(८) प्रचलित कानूनले निषेध गरेको वा निषेध गरेको उपकरण व औजार प्रयोग गरि उत्खनन् वा संकलन गरेको पाईएमा गाउँपालिकाले जुनसुकै बखत अनुमति रद्द गर्न सक्नेछ ।

(९) उत्खनन् वा संकलन स्थलमा काम गर्ने कामदारको सुरक्षा र विमा र प्रचलित कानून बमोजिम दिनुपर्ने न्युनतम परिश्रमिक नियमित भुक्तानीको व्यवस्था उत्खनन् व संकलनकर्ताको हुनेछ ।

(१०) उत्खनन्, संकलन वा विक्री वितरणमा कानूनले तोकेको आवस्थामा वाहेक बलश्रमको प्रयोग गर्न पाईने छैन ।

(११) उत्खनन् वा संकलन गर्ने अनुमति प्राप्त व्यक्ति विहान ६ बजे देखि बेलुकी ६ बजे सम्म मात्र उत्खनन् वा संकलन गर्न पाउनेछ ।

(१२) उत्खनन् वा विक्री वितरण स्थल र मुख्य बसोबास, विद्यालय, अस्पताल, नदीमा बनेको संरचना, जलविद्युत केन्द्र वा ट्रान्सफर्मर वा विधुतीय पोल, सिंचाई कुलो, खानीपनि लगायतका अन्य सवेदनशील संरचना विचको दुरी वाथ उत्खनन् गर्ने स्थान परिमाण, एकाई, गहिराइ सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून र वातावरणीय प्रतिवेदन वा अनुगमन समिती वा प्रविधिक समितीको सिफारिसको आधारमा गाउँपालिकाको निर्णय अनुसार हुनेछ ।

(१३) उत्खनन् , संकलन तथा विक्री वितरणबाट वातावरण प्रदुषण गराउन हुदैन साथै त्यस्ता स्थानबाट निस्कने फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने दायित्व सम्बन्धित उत्खाननकर्ता, संकल वा विक्री वितरणकर्ताको हुनेछ ।

(१४) उत्खनन्, संकलन वा विक्री वितरण कार्यको स्पष्ट अभिलेख राखी व्यक्ति, फर्म, उद्योग वा कम्पनीले प्रचलित कानून बमोजिम तिर्न बुझाउने वा तिर्ने दायित्व त्यस्तो व्यक्ति, फर्म, उद्योग वा कम्पनीको हुनेछ ।

२३. निषेध गरिएको कार्य : (१) देहायका कार्यहरू गर्न निषेध गरिएको छ:

- क. वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेखित परिमाण भन्दा बढ्ने गरि खनिज पदार्थको संकलक, उत्खनन्, ढुवानी वा संचय गर्ने,
- ख. सार्वजनिक, ऐलानी तथा पर्ती जग्गमा बिना अनुमति खनिज पदार्थको भण्डारण गर्ने,
- ग. खनिज पदार्थको ओसार पसार गर्न नहुने भनी उल्लेख भएका विषयहरू,
- घ. गाउँपालिकाले तोकेको वा आदेश भएको विषय बाहेक खनिज पदार्थको ओसार पोसार र ढुवानी गर्दा कुनै किसिमको आवरोध, थप कर, शुल्क लिने वा ढाट राखी अन्तरिक शुल्क असुल गर्ने कार्य,
- ङ. वातावरणीय प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको आवस्थामा बाहेक हेभी ईक्विपमेन्ट प्रयोग गर्ने,
- च. ढुवानी साधनमा तोकिएको क्षमता भन्दा बढी हुने गरि थप खनिज पदार्थ ढुवानी गर्ने ।
- छ. निष्कासन भएको धुलो, फोहोर, लेदो आदिलाई प्रशोधन नगरी पानीको स्रोतमा मिसाउने,
- ज. यस कार्यावधि बमोजिम अनुमतिनलिई खनिज कार्य गर्ने,

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ख), (ग), (घ) र (च) मध्य कुनै निषेध गरेको कार्य गरेमा दश हजार रुपैया सम्म जरिवाना र कुनै नोक्सानी वा क्षति भएको आधारमा मुनासिब क्षतिपूर्ति समेत भराउन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) को खण्ड (क), (ङ) र (च) मध्य कुनै निषेध गरेको कार्य गरेमा पचास हजार रुपैया सम्म जरिवाना वा अनुमति पत्र खारेजी वा दुवै गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (१) को खण्ड (ज) को कार्य गरेमा खनिज कार्य बन्द गरि खनिज कार्यमा प्रयोग गरिएको यन्त्र, उपकरण, औजार र मालसमान तथा अनधिकृत तवरले उत्खनन् गरेको खनिज पदार्थ समेत जफत गरि त्यस्तो व्यक्तिलाई एक लाख रुपैयासम्म र कुनै नोक्सानी वा क्षति भएकोमा क्षतिपूर्ति समेत भराउन सक्नेछ ।

(६) उपदफा (२), (३), (४) बमोजिम कारवाही गर्नुभन्दा अगाडी गाउँ कार्यपालिका कार्यालयले सम्बन्धित व्यक्तिलाई स्पष्टीकरण पेश गर्ने मनासिव मौका दिनु पर्नेछ ।

(७) उपदफा (२), (३), (४) बमोजिम कारवाहीमा चित्त नबुझने व्यक्तिले १५ दिन भित्र न्यायिक समितिमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।

२४. उत्खनन् कार्य गर्दा पाउने सुविधा तथा सहूलियत: (१) अनुमतिप्राप्त व्यक्तिले उत्खनन् कार्य गर्दा देहाय बमोजिमको सुविधा तथा सहूलियत प्राप्त गर्नेछ :

क. खनिज पदार्थ झिक्नलाई सबै प्रकारको उत्खनन् कार्य गर्ने ।

ख. खनिज पदार्थ झिकी प्रशोधन गर्ने, शुद्धिकरण गर्ने, भण्डार गर्ने, ढुवानी गर्ने, बिक्री वितरण गर्ने वा विदेश निकासी गर्ने ।

ग. खनिज पदार्थको उत्खनन् कार्यका निमित्त आवश्यक यन्त्र, औजार, उपकरण आदि पैठारी गर्ने ।

घ. खनिज पदार्थको उत्खनन् कार्यको लागि आवश्यक सबै प्रकारका निर्माण कार्य गर्ने र सो निर्माण कार्यका लागि आवश्यक ढुंगा, माटो, बालुवा, ग्राभेल आदि खनिज क्षेत्र भित्रबाट झिक्ने ।

२५. विष्फोटक पदार्थको प्रयोग: (१) खनिज कार्यको लागि चाहिने विष्फोटक पदार्थहरु अनुमति प्राप्त व्यक्तिले नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारले समय समयमा निर्णय गरेबमोजिमको शर्त तथा प्रचलित कानूनको अधीनमा रही पैठारी, संचय, ओसार-पसार र प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यका लागि गाउँपालिकाले सम्बन्धित निकायमा आवश्यक सिफारिसको लागि सहजीकरण गर्नेछ ।

२६. उत्खनन् कार्य गर्दा पालन गर्नुपर्ने शर्तहरु : (१) उत्खनन् कार्यको अनुमतिपत्र पाउने व्यक्तिले उत्खनन् कार्य गर्दा पालन गर्नु पर्ने शर्तहरु देहाय बमोजिम हुनेछन् :

क. उत्खनन् कार्य गर्दा खनिज पदार्थको अधिकतम सदुपयोग र खनिज सम्पदाको संरक्षण हुने गरी गर्ने ।

ख. उत्खनन् कार्य गर्दा वातावरणमा सकेसम्म न्यूनतम प्रतिकूल प्रभाव पर्ने उपाय अपनाई वातावरण संरक्षणमा समुचित ध्यान दिई कार्य गर्ने ।

- ग. राष्ट्रिय तथा सार्वजनिक हित र सुरक्षाको निमित्त छुट्याईएका स्थानहरुमा र प्राचिन स्मारक, शहर, चिहान, मसानघाट, सार्वजनिक बाटो, घाट, बाँध, पैनी, पाईप लाईन, किल्ला, गढी, छाउनी, मन्दिर, मस्जिद, गिर्जाघर, घर, कारखाना ईत्यादिबाट कम्तीमा पचास मिटर भित्र उत्खनन् कार्य नगर्ने र त्यस्तो क्षेत्रमा घर, कारखाना वा गोदाम नबनाउने ।
- घ. आफ्नो उत्खनन् क्षेत्रको नजिकै उत्खनन् कार्यको अनुमतिपत्र प्राप्त अन्य व्यक्तिलाई आफूले बनाएको ट्राम लाईन, रोपवे लाईन, बाटो र पानी घाट समेत मनासिब शर्तमा उपयोग गर्न दिने ।
- ङ. खनिज पदार्थ भण्डार गर्ने तथा जम्मा गर्ने स्थलमा खनिज कार्यको परिमाणको नाप गर्ने यथोचित यन्त्रहरु राख्नु पर्ने ।
- च. उत्खनन् कार्यको अनुमतिपत्र प्राप्त भू-सतहको सीमाना बाहिर हुने गरी उत्खनन् कार्य नगर्ने र दुई वा दुई भन्दा बढी अनुमतिपत्रमा उल्लिखित क्षेत्रको सीमाना जोडिएको रहे छ भने अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले सो सीमानाबाट पच्चीस मिटर छोडी खानी उत्खनन् कार्य गर्ने ।
- छ. उत्खनन् कार्य गर्दा खोलेको टोपा, टनेल खाल्टा ईत्यादिमा कुनै दुर्घटना हुन नपाउने गरी सुरक्षाको व्यवस्था गर्ने ।
- ज. उत्खनन् कार्य गर्दा कुनै दुर्घटना परेमा, कुनै व्यक्तिको मृत्यु भएमा वा आफूले पाएको अनुमतिपत्रमा उल्लिखित क्षेत्रभित्र कसैको धन सम्पत्तिको हानी नोक्सानी हुन गएमा वा हुन सक्ने सम्भावना देखिएमा सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालय र विभागलाई तुरुन्त सूचना दिने ।
- झ. खनिज क्षेत्रमा उत्खनन् कार्य सञ्चालन गर्दा सोको रेखदेख, नियन्त्रण आदिको लागि अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति स्वयं वा निजको प्रतिनिधि रहनु पर्ने ।
- ञ. खानी क्षेत्रमा कार्यालय खडा गरी सो कार्यालयमा आफूले पाएको अनुमतिपत्र स्पष्ट देखिने गरी राख्नु ।
- ट. आफ्नै खर्चमा खनिज क्षेत्रको सीमाना कायम गर्ने ।
- ठ. आफ्नो काबू बाहिरको परिस्थितिले गर्दा खनिज कार्यमा बाधा परी एक महिना भन्दा बढी उत्खनन् कार्य बन्द वा रोकावट हुन गएमा विभागमा सूचना गर्ने ।
- ड. खनिज कार्यको अवधि समाप्त भएमा वा उत्खनन् कार्य गर्ने अनुमतिपत्र रद्द गरी उत्खनन् कार्य बन्द गर्नु परेमा छ महिना भित्रमा बन्द गरी आफ्नो सम्पूर्ण सामान सो क्षेत्रबाट हटाई खाल्टो, चनक, टोपा र भासिएको जग्गा पूरैमा बार वा पर्खाल लगाउनु पर्ने भएमा बार वा पर्खाल लगाई त्यस क्षेत्रमा उपयुक्त पुर्नस्थापना कार्य गर्ने ।

ढ. निजी खर्चमा सम्बन्धित कृषि शाखाको सहयोगमा उत्खनन् क्षेत्र, भण्डारण क्षेत्र वा प्रशोधन गर्ने क्षेत्र वरिपरि कम्तिमा दुई तहको वृक्षारोपण वा सेल्टरवेल्ड स्थापन गर्नु पर्नेछ ।

२७. खनिज सम्पदाको संरक्षण: (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले खनिज कार्य गर्दा न्यूनतम भूमिलाई असर पर्ने गरी र खनिज सम्पदाको अधिकतम उपयोग (रिकभरी) हुनेगरी गर्नुपर्नेछ ।

(२) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले खनिज कार्य गर्दा सकेसम्म उच्च मूल्ययुक्त खनिज पदार्थ उत्पादनमा जोड दिनु पर्छ ।

(३) खनिज कार्य गर्ने व्यक्तिले खनिज कार्य गर्दा सो कार्यबाट निस्कने अन्य पदार्थलाई सकेसम्म बढी उपयोग गरी बिकारयुक्त (वेष्ट) लाई न्यूनतम गर्नु पर्नेछ ।

२८. वातावरणमा उल्लेखनिय (सिग्निफिकेन्ट) प्रतिकूल असर पर्न नहुने : खनिज कार्य गर्ने व्यक्ति खनिज कार्य गर्दा वातावरणमा उल्लेखनिय (सिग्निफिकेन्ट) प्रतिकूल असर नपर्ने गरि गर्नु पर्नेछ ।

(२) खनिज कार्य गर्दा वातावरणमा पार्न सक्ने देहायका असरलाई वातावरणमा उल्लेखनीय (सिग्निफिकेन्ट) प्रतिकूल असर पारेको मानिनेछ:

क. खानी तथा आधारभूत संरचनाको विकास गर्दा भू-उपयोग तथा भू-सतहमा विचलन ल्याउन सक्ने ।

ख. वन विकास तथा वन्य जन्तु लोप हुन सक्ने ।

ग. खानीबाट बग्ने पानी तथा धाउ प्रशोधन गर्दा निस्कने झोल बिकारहरूले पानी प्रदूषित हुन सक्ने ।

घ. धुवाँ धुलोले हावा प्रदूषित हुन सक्ने ।

ङ. ड्रिलिङ्ग, व्लाष्टिङ तथा ठूला मेसिनहरूको प्रयोगले ध्वनी प्रदूषण तथा कम्पन हुन सक्ने ।

च. ओभर बर्डेन टेलिङ्ग आदिले ठोस बिकारको समस्या पैदा हुनसक्ने ।

छ. भू-क्षय, पैरो, भिरालो जमिन बग्ने, माटो बगाउने तथा बाटो बन्द हुने जस्ता समस्या पैदा हुन सक्ने ।

ज. जल प्रवाहमा परिवर्तन तथा पानीको उपयोगमा असुविधा हुन सक्ने ।

झ. सांस्कृतिक, पुरातात्विक स्थल तथा वनस्पति उद्यानहरूमा क्षति पुग्न सक्ने ।

(३) खनिज कार्य गर्ने व्यक्तिले वातावरणमा उल्लेखनीय (सिग्निफिकेन्ट) प्रतिकूल असर पार्ने कार्य गरेको देखिएमा त्यस्तो कार्यमा सुधार ल्याउन गाउँपालिकाले सम्बन्धित व्यक्तिलाई आवश्यक निर्देशन दिनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम दिएको निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित व्यक्तिको कर्तव्य हुनेछ ।

२९. वातावरण संरक्षणका सम्बन्धमा बचाउका उपायहरू अपनाउनु पर्ने : (१) खनिज कार्य गर्ने व्यक्तिले वातावरण संरक्षणका सम्बन्धमा देहाय बमोजिमका बचाउका उपायहरू अपनाउनु पर्नेछ :

- क. खनिज क्षेत्र वरिपरि सतडी तथा भूमिगत जलस्रोतमा कम प्रभाव पर्ने गरी कार्य गर्ने ।
- ख. फोहोर थिग्राउने, पोखरी तथा पानी बग्ने उपयुक्त नालीको व्यवस्था गर्ने ।
- ग. आवश्यकतानुसार एफ्ल्युएण्ट ट्रीटमेण्टको उपाय प्रयोग गर्ने ।
- घ. विषालु ग्याँस वा अत्यधिक धूलो निस्कने खानीहरूमा प्रदूषण उत्पन्न हुने स्रोतमा सकेसम्म प्रदूषण न्यूनतम गर्ने उपाय अवलम्बन गर्ने ।
- ङ. विषालु ग्याँस वा अत्याधिक धूलो निस्कने खानीहरूमा काम गर्ने कामदारहरूलाई ग्याँस फिल्टर वा डष्टमास्क प्रयोग गर्न लगाउने ।
- च. खनिज कार्य गर्दा सकेसम्म कम मात्रामा ध्वनी उत्पन्न हुने विष्फोटक पदार्थ वा यन्त्र उपकरण प्रयोग गर्ने ।
- छ. विष्फोटक पदार्थको बैकल्पिक व्यवस्थाको रूपमा पाईने आवाज नआउने साधन प्रयोग गर्ने ।
- ज. खनिज कार्य गर्दा निस्कने अनावश्यक पदार्थ (वेष्ट) उपयुक्त ठाउँमा जम्मा गरी सो वरिपरि पर्खाल वा अन्य तरिकाबाट घेरी बोटबिरुवा लगाउने ।
- झ. खनिज कार्य गर्दा सतही माटो (टप सोयल) निकाल्नु पर्ने भएमा सो माटो अलग्गै ठाउँमा जम्मा गरी सुव्यवस्थित गर्ने ।
- ञ. उत्खनन् कार्य समाप्त भएपछि सो ठाउँमा सतही माटो मिलाएर बोटबिरुवा लगाउने ।
- ट. खतरापूर्ण पदार्थ प्रयोग हुने वा खनिज पदार्थ उत्पादन गर्दा खतरापूर्ण अवस्था सृजना हुने खानीहरूमा आवश्यक सुरक्षात्मक उपाय अवलम्बन गर्ने ।
- ठ. खनिज कार्य गर्दा वन बनस्पति तथा जीवजन्तुमा सकेसम्म न्यून असर पर्ने गरी कार्य गर्ने ।
- ड. खनिज कार्य गर्दा प्राकृतिक सौन्दर्य र सांस्कृतिक सम्पदामा सकेसम्म न्यून असर पर्ने गरी कार्य गर्ने ।

३०. खनिज सम्पदा तथा वातावरण संरक्षण कोष : (१) खनिज सम्पदा तथा वातावरण संरक्षणको निमित्त गाउँपालिकाले खनिज सम्पदा तथा संरक्षण कोष स्थापना गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा अनुमति प्राप्त व्यक्तिले आफ्नो कुल लगानीको २ प्रतिशत कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको रकम अनुमति प्राप्त व्यक्तिले दफा २५ को उपदफा १ को खण्ड ढ को शर्त पुरा गरेमा गाउँ कार्यपालिकाले निर्णय गरि उक्त रकम फिर्ता पाउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा ३ बमोजिमको रकम फिर्ता पाउन अनुसूची बमोजिमको निवेदन गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

३१. अनुगमन समिति सम्बन्धि व्यवस्था: (१) यस ऐन बमोजिम खनिज कार्य भए नभएको सम्बन्धि अनुगमन गर्न गाउँपालिकाले देहाय बमोजिमको अनुगमन समिति रहनेछ:

क. गाउँपालिका अध्यक्ष	-	संयोजक
ख. खनिज कार्य भएको वडाको अध्यक्ष	-	सदस्य
ग. अध्यक्षले तोकेको भूगर्भ, वातावरण वा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि ज्ञान भएको कार्यालय कर्मचारी	-	सदस्य
घ. सम्बन्धित प्रहरी कार्यालय प्रमुख	-	सदस्य
ड. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	-	सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिले गाउँपालिकाको क्षेत्र भित्र संचलन रहेको खनिज कार्यको वर्षमा कम्तिमा १ पटक अनुगमन गरि सोको प्रतिवेदन गाउँ कार्यपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको प्रतिवेदन पेश गर्दा निम्न विषयहरूमा आफ्नो राय र सुझाव समेत पेश गर्नु पर्नेछ:

- क. खनिज पदार्थ भएकोमा सोको अवस्था,
- ख. खनिज कार्यले सामाजिक, संस्कृतिक, वातावरणमा परेको प्रभाव,
- ग. खनिज कार्य सम्बन्धमा गाउँपालिकाले निर्देशन दिएको भए सोको कार्यन्वयनको आवस्था,
- घ. खनिज कार्य सम्बन्धमा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारले समय समयमा गरेको निर्णयको कार्यन्वयनको आवस्था,
- ड. खनिज कार्य संचालन भएको क्षेत्रको बासिन्दाको धारणा,
- च. खनिज कार्यले सावर्जनिक पूर्वाधारमा परेको प्रभाव,
- छ. खनिज कार्यमा संगलन व्यक्ति, निकाय वा संस्थाको भनाई,
- ज. प्रचलित कानून बमोजिम खनिज कार्यमा संगलन व्यक्ति, निकाय वा संस्थाले पेश गर्नुपर्ने प्रतिवेदनको आवस्था,
- झ. ऐन अन्तर्गतक सम्पूर्ण शर्तहरूको परिपालना गरे वा नगरेको,
- ञ. खनिज पदार्थको बजार मुल्यको अनुगमन,

ट. अन्य आवश्यक विषयहरू,

ठ. राय, सुझाव र सल्लाह भएमा ।

(३) अनुगमको क्रममा खनिज कार्य गर्ने स्थलमा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन वा प्राविधिक प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिमको उत्खनन् योग्य परिमाण उत्खनन् भैसकेको पाएमा ठेक्का आवधि बाँकि रहे पनि उक्त खनिज स्थलमा खनिज कार्य गर्न नहुने भन्ने विषय समेत समावेश गर्न सक्नेछ ।

(४) गाउँपालिकाले खनिज कार्य प्रचलित कानून र यस ऐन बमोजिम भए नभएको सम्बन्धमा अध्ययन गरि प्रतिवेदन पेश गर्न प्राविधिक समिति गठन गर्न वा स्वतन्त्र विज्ञ समूह वा संस्था मार्फत कार्य गराउन सक्नेछ ।

३२. अनुमतिपत्रको नवीकरण : (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मिति तीन महिना भित्र खनिज कार्य गर्नको लागि आफूले प्राप्त गरेको अनुमतिपत्र नवीकरण गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुमतिपत्र नवीकरण गराउन कार्यालय समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम नवीकरणको लागि निवेदन परेमा कार्यालयले आवश्यक जाँचबुझ गरि अनुसूची ५ बमोजिमको नवीकरण दस्तुर लिई निवेदकको माग बमोजिम अनुमतिपत्र नवीकरण गरिदिनु पर्नेछ ।

३३. अनुमतिपत्रको नामसारी: (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले विभागको पूर्व स्वीकृति नलिई आफूले प्राप्त गरेको अनुमतिपत्र अन्य कसैको नाममा नामसारी गरी दिन सक्ने छैन ।

(२) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले आफूले प्राप्त गरेको अनुमतिपत्र अरु कसैको नाममा नामसारी गर्न चाहेमा त्यसरी नामसारी गरी लिन चाहने व्यक्ति दफा ७ बमोजिमको योग्यता भएको प्रमाणसहित विभाग समक्ष नामसारीको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा विभागले त्यसरी नामसारी गरी लिन चाहने व्यक्तिको योग्यता दफा ७ बमोजिम भए नभएको आवश्यक जाँचबुझ गरी निवेदन प्राप्त भएको मितिले तीस दिनभित्र नामसारी गर्ने नगर्ने विषयमा निर्णय गरी सक्नुपर्नेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम नामसारी गरी लिन चाहने व्यक्ति दफा ७ बमोजिम योग्य भै खनिज कार्य गर्न अनुमतिपत्र दिन विभागले उपयुक्त देखेमा अनुसूची-४ बमोजिमको दस्तुर लिई निजका नाममा अनुमतिपत्र नामसारी गरी दिन सक्नेछ ।

(५) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको मृत्यु भएमा वा अन्य कुनै कारणले निज अनुमतिपत्र जारी गर्दाका बखत अनुमतिपत्रमा तोकिएका शर्त वा यस ऐनको पालना गर्न असमर्थ भै निजका

हकवालाले निजको हक सकार गर्न आफू सबैभन्दा नजिकको हकवाला हो भन्ने कुराको प्रमाणसमेत संलग्न राखी विभाग समक्ष निवेदन गरेमा विभागले आवश्यक जाँचबुझ गर्दा निज हकवाला दफा ७ बमोजिम योग्यता भएको देखिएमा अनुसूची-४ बमोजिमको नामसारी दस्तुर लिई निजको नाममा अनुमतिपत्र नामसारी गरी दिन सक्नेछ ।

(६) उपनियम (५) बमोजिम अनुमतिपत्रको नामसारी गर्ने सन्दर्भमा विभागले जाँचबुझ गर्दा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको हकवाला सम्बन्धमा कुनै मुद्दा परेको देखिएमा त्यस्तो मुद्दाको किनारा नभएसम्म त्यस्तो अनुमतिपत्र कसैको नाममा नामसारी हुन सक्ने छैन ।

३४. अनुमतिपत्र रद्द हुने व्यवस्था: (१) अनुमतिपत्र देहायको अवस्थामा रद्द हुनेछः

- क. अनुमति प्राप्त व्यक्तिले अनुमतिपत्र परित्याग गर्न निवेदन दिएमा,
- ख. दफा ८ र ९ बमोजिम दिईएको अनुमतिपत्र निवेदक आफैले वा निजको अधिकार प्राप्त प्रतिनिधिले ३५ दिन भित्र बुझी नलिएमा,
- ग. दफा ३० बमोजिम नवीकरण नगराएमा,
- घ. सार्वजनिक हित वा राष्ट्रिय सुरक्षा वा वातावरण प्रतिकुल असर पर्न सक्ने कार्य गरेमा,
- ङ. यस ऐन बमोजिम तोकिएको दस्तुर, रोयल्टी, शुल्क, भुबहाल आदि तोकिएको समय भित्र कार्यालयमा नबुझाएमा,
- च. यस ऐन बमोजिम कार्यालयमा पेश गर्नु पर्ने विवरण, प्रतिवेदन, सूचना आदि तोकिए तोकिएको समय भित्र कार्यालयमा नबुझाएमा,
- छ. यस ऐन बमोजिम तोकिएको शर्तहरूको पालना नगरेमा,
- ज. अनुमतिपत्रको आवधि समाप्त भएमा ।

३५. विवरण, सूचना तथा प्रतिवेदन: (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले अनुसूची-६ बमोजिमको ढाँचामा खनिज पदार्थको वार्षिक उत्पादन प्रगति विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र विभाग समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

(२) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले देहाय बमोजिमको विवरण वा प्रतिवेदन प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र विभाग समक्ष पेश गर्नुपर्नेछः

- क. खनिज सँचिति तथा खनिज सम्पदा सम्बन्धी विवरण,
- ख. खनिज उत्पादन र विक्री वितरण सम्बन्धी विवरण,
- ग. मेशिनरी तथा यन्त्र उपकरण सम्बन्धी विवरण,
- घ. कर्मचारी तथा कामदार सम्बन्धी विवरण,
- ङ. विभिन्न खनिज कार्यको लागत, आम्दानी खर्च सम्बन्धी विवरण,
- च. अन्य आवश्यक विवरण र प्रतिवेदन ।

(३) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले खनिज कार्यको सिलसिलामा सार्वजनिक सम्पत्तिको हानी नोक्सानी भएमा वा हुन सक्ने देखेमा सोको बचावको आवश्यक व्यवस्था गरी छिटो साधानद्वारा सोको सम्पूर्ण विवरण सहितको सूचना विभाग समक्ष दिनु पर्नेछ ।

३६. स्थानीय गौरवका आयोजना तोक्न सक्ने: (१) गाउँपालिकाले कार्यपालिकाको बैठकबाट बहुमतले कुनै पनि आयोजनालाई स्थानीय गौरवका आयोजना भनि तोक्न सक्नेछ ।

(२) स्थानीय गौरव आयोजन तोक्दा देहायको कुरामा ध्यान दिनु पर्नेछ:

क. आयोजना लागु हुने कुल क्षेत्रफल,

ख. आयोजनाको कुल लागत,

ग. आयोजनाबाट लाभान्वित हुने क्षेत्र र स्थानीय बासिन्दा ।

३७. विशेष अधिकार : (१) गाउँपालिकाले सार्वजनिक हितको लागि आवश्यक देखेमा तुरुन्त खनिज कार्य रोक्का गरी खनिज कार्य गर्ने अनुमति रद्द गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गाउँपालिकाले खनिज कार्य गर्ने अनुमति रद्द गर्दा अनुमति प्राप्त व्यक्तिलाई पर्न गएको प्रत्यक्ष हानी नोक्सानीको निमित्त मुनासिव माफिकको क्षतिपूर्ति दिनेछ ।

(३) यस कार्यविधिमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि गाउँपालिकाको स्थानीय गौरवका आयोजनालाई आवश्यक पर्ने ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो तथा स्लेट जस्ता खानी तथा नदीजन्य पदार्थहरू सार्वजनिक जग्गा र नदी वा नदीकिनारबाट उत्खनन् वा संकलन गरि प्रयोग गर्न नियमानुसार गठित उपभोक्ता समितिलाई कुनै बाधा पर्ने छैन ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम खानी तथा नदीजन्य पदार्थ प्रयोग गर्न सम्बन्धित उपभोक्ता समितिले गाउँकार्यपालिकाबाट स्वीकृति लिनुपर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको स्वीकृति लिन सम्बन्धित उपभोक्ता समितिले देहाय बमोजिमको विवरण सहित निवेदन कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

क. खानी वा नदीजन्य पदार्थ वा दुवैको उत्खनन् वा संकलन गर्न खोजेको क्षेत्र,

ख. खानी वा नदीजन्य पदार्थ वा दुवैको उत्खनन् वा संकलन गर्न खोजेको पदार्थको परिमाण,

ग. गाउँपालिका प्राविधिक शाखाको सिफारिस ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम पेश भएको निवेदन उपर गाउँ कार्यपालिकाको बैठकबाट निर्णय गराई प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले सो निर्णय अनुसार खानी वा नदीजन्य पदार्थ वा दुवैको उत्खनन् वा संकलन क्षेत्र र परिमाण खुलाई अनुमति दिन सक्नेछ ।

(७) उपदफा (५) बमोजिम अनुमति प्राप्त उपभक्ता सामितिले उक्त खानी तथा नदीजन्य पदार्थ सम्बन्धित आयोजनामा मात्र प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

(८) सम्बन्धित आयोजनामा बाहेक अन्य आयोजनामा उक्त खानी तथा नदीजन्य पदार्थ प्रयोग गरेमा वा बेचेको प्रमाणित भएमा **बिगो भराई बिगो बमोजिमको जारिवाना र उक्त उपभोक्ता समिति विगठन** गर्नेछ ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम उपभोक्ता विगठन भएमा विगठन भएको मितिले १५ दिन भित्र गाउँपालिकाले नयाँ उपभोक्ता समिति गठन गरि आयोजना सञ्चालन गराउनेछ ।

३८. मध्यस्थता सम्बन्धी व्यवस्था: (१) गाउँपालिका र अनुमति प्राप्त व्यक्तिविच खनिज कार्यसंग सम्बन्धित कुनै कुरामा विवाद उठेमा पक्षहरूबीचमा भएको सम्झौतामा तोकिएको बमोजिम र सम्झौतामा नतोकिएकोमा गाउँपालिकाको न्यायिक समितिबाट मध्यस्थताद्वारा समाधान गरीएछ ।

३९. संशोधन: (१) गाउँ कार्यपालिका बैठकको निर्णयले यस कार्यविधि संशोधन गर्न सकिने छ ।

४०. बाधा अड्काउ फुकाउने : (१) यस कार्यविधि कार्यान्वयन गर्दा कुनै बाधा परेमा गाउँ कार्यपालिकाले आवश्यक निर्णय गरी त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाई कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ ।

४१. विविध: (१) नदीजन्य वा खानीजन्य पदार्थको खनिज कार्य गर्ने क्षेत्र दुई वा दुई भन्दा बढी स्थानीय सरकारको क्षेत्र भित्र पर्ने आवस्था भएमा स्थानीय सरकारहरूको सहमितमा खनिज कार्य गर्न सकिनेछ ।

(२) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा गाउँपालिका र विकास साझेदारहरूको सहयोगमा सञ्चालित परियोजनाहरूलाई गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेको खानी तथा खनिज पदार्थको खनिज क्षेत्रबाट खानी तथा खनिज पदार्थ उपलब्ध गराउनु पर्दा सम्बन्धित आयोजना कार्यालयको आवश्यक परिमाण खुल्ने व्यहोराको सिफारिस, सम्बन्धित निकायले स्वीकृत गरेको वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन, अयोजनाको विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन र आयोजना सञ्चालन गर्ने गरी भएको सम्झौता लगायतको कागजातको आधारमा गाउँपालिकाले अनुसूची ५ बमोजिमको दस्तुर बुझाउने गरी उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

अनुसूची १

(दफा ८ को उपदफा २ र दफा ९ को उपदफा १ संग सम्बन्धित)
(नदीजन्य, सार्वजनिक र निजी जग्गाबाट खानी जन्य पदार्थको खनिज कार्य गर्नका लागि निवेदनको ढाँचा)

मिति :.....

श्रीमान् प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू,
हेलम्बु गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
हेलम्बु, सिन्धुपाल्चोक ।

महोदय,

मैले/हामीले हेलम्बु गाउँपालिकाको खानी तथा खनिज पदार्थ व्यवस्थित गर्ने ऐन , २०७७ बमोजिम देहायको विवरण खोली नदी/सार्वजनिक/निजी जग्गाबाट खानी जन्य पदार्थको खोज तलास कार्य/उत्खनन् कार्य गर्न अनुमतिपत्रको लागि निवेदन गरेको छु/छौं ।

१. व्यक्तिको,

नाम :

ठेगाना :

सम्पर्क नं. :

इमेल :

२. सँगठित संस्था, फर्म र कम्पनीको,

नाम :

ठेगाना :

टेलिफोन नं. :

दर्ता भएको निकाय :

दर्ता भएको मिति र नम्बर:

मुख्य संचालक :

३. खोज तलास कार्य/उत्खनन् कार्य गर्न चाहेको खनिज पदार्थ :

४. खोज तलास कार्य/उत्खनन् कार्य गर्न चाहेको अवधि :

५. खोज तलास कार्य/उत्खनन् कार्य गर्न माग गरेको क्षेत्रको भूउपयोग विवरण

क. गाउँबस्ती:

ख. वन:

ग. खोला. नाला, पुल, बाटो, सार्वजनिक स्थल आदि :

घ. जग्गाको किसिम (आवादी/पत्ती/सरकारी/सार्वजनिक/निजी) :

ड. माग गरेको क्षेत्रमा पहिले खोज तलास कार्य/उत्खनन् कार्य भएको/भैरहेको/नभएको :

६. प्राविधिकको व्यवस्था :

(१) आफै भए

(क) व्यवसायिक योग्यता तालिम :

(ख) अनुभव :

(२) अन्य भए

(क) नाम र ठेगाना :

(ख) व्यवसायिक योग्यता तालिम :

(ग) अनुभव :

६. खोज तलास कार्य/उत्खनन् कार्य गर्न माग गरेको क्षेत्रको चारकिल्ला विवरण :

प्रदेश: बागमती

जिल्ला : सिन्धुपाल्चोक

गा.पा.: हेलम्बु

वडा नं. :

स्थान/टोल:

टोपो सिट नं.

निर्दिष्ट मूल चिन्ह नियामक बाट

- पूर्व..... मिटर
- पश्चिम..... मिटर
- उत्तर मिटर
- दक्षिण मिटर
- जम्मा वर्ग कि.मि. ।

निवेदकको,

दस्तखत :

नाम :

संलग्न कागजातहरू :

- (नदीजन्य, सार्वजनिक जग्गाबाट खानी जन्य पदार्थको खनिज कार्य गर्नेको हकमा)
 १. खानी उत्खनन् कार्यको प्रस्तावित योजना
 २. आफैले खोजतलास कार्य गरेको भए सोको विस्तृत प्रतिवेदन
 ३. व्यवसायिक योग्यता, अनुभव, नागरिकता र कम्पनी, फर्म वा संस्थाको प्रमाण ।
 ४. खानी क्षेत्रको जग्गा सँग सम्बन्धित जग्गावाला वा निकायको मन्जुरनामा/सहमति आदि ।

५. प्रस्तावित खानी सार्वजनिक सडकबाट ५०० मिटर भित्र पर्ने भएमा सम्बन्धित निकायको सहमति ।
६. सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस
- (निजी जग्गाबाट खानी जन्य पदार्थको खनिज कार्य गर्नेको हकमा)
 १. खनिज तथा उत्खनन् कार्यको प्रस्तावित योजना,
 २. प्राविधिक क्षमता देखिने स्पष्ट आधारहरू खुलाउने प्रमाण कागजातहरू,
 ३. आर्थिक हैसियत देखिने प्रमाण कागजातहरू,
 ४. माइनिङ स्किम
 ५. माइनिङ स्किम तयार पर्ने परामर्शदाताको नाम, ठेगाना र संलग्न व्यक्तिको वायोडाटा
 ६. नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाबाट सडक व अन्य सार्वजनिक पूर्वाधारको लागि पुरा गर्नुपर्ने मापदण्ड तोकिएकोमा सो मापदण्ड बमोजिमको अनुमति वा स्वीकृति
 ७. निवेदकको नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपि, फर्म, उद्योग वा कम्पनी भएमा सो को दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,
 ८. स्थायी लेखा नम्बरको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
 ९. व्यक्तिको हकमा २ प्रति फोटो
१०. आफ्नै जग्गामा खानी संचालन गर्ने भए जग्गाको स्वामित्व खुलेको जग्गाधनि प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
११. अरुको जग्गा लिज, करारमा लिई खानी संचालन गर्ने भए त्यस्तो लिज वा करार सम्झौताको प्रतिलिपि र जग्गा धनि पुर्जाको प्रतिलिपि
१२. खानी संचालन गरिने जग्गाको ब्लु प्रिन्ट तथा नक्सा
१३. चालु आर्थिक वर्षमा गाउँपालिकालाई तिर्नु बुझाउनु पर्ने राजश्व तिरेको प्रमाणपत्र प्रतिलिपि
१४. सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस

अनुसूची २

(दफा ८ को उपदफा (३) र दफा ९ को उपदफा (२) संग सम्बन्धित)
(नदीजन्य, सार्वजनिक र निजी जग्गाबाट खानी जन्य पदार्थको खनिज कार्य गर्नका लागि अनुमति-पत्र को ढाँचा)

स्थानीय सरकार
हेलम्बु गाउँपालिकाको कार्यालय
हेलम्बु, सिन्धुपाल्चोक

अनुमति-पत्र नं.

खोज तलास/ उत्खनन् कार्यको अनुमति-पत्र

..... जिल्ला गा.पा./न.पा./उ.म.न.पा./म.न.पा वडा नं. ,
बस्ने/मुख्य कार्यालय रहेको(ना.प्र.नं/
दर्ता नं.) लाई हेलम्बु गाउँपालिकाको खानी तथा खनिज पदार्थ व्यवस्थित गर्ने
ऐन , २०७७ बमोजिम निम्न लिखित क्षेत्र भित्र मिति देखि सम्म
नदी/सार्वजनिक जग्गा/निजी जग्गा बाट खनिज पदार्थको खोज तलास/ उत्खनन्
कार्य गर्न यो अनुमति-पत्र प्रदान गरिएको छ ।

खोज तलास/ उत्खनन् कार्य गर्ने क्षेत्रको विवरण

सिन्धुपाल्चोक जिल्ला हेलम्बु गा.पा. वडा नं. गाउँ/टोल टोपो सिट नं.
..... निर्दिष्ट मूल चिन्ह नियामक बाट

- पूर्व..... मिटर
 - पश्चिम..... मिटर
 - उत्तर मिटर
 - दक्षिण मिटर
- जम्मा वर्ग कि.मि.

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको,

दस्तखतः

नामः

मितिः

क्र.स.	मिति	अविकरण आ.व.	दस्तुर बुझाएको		दस्तखत	कैफियत
			रसिद नं.	मिति		

अनुसूची ३
(दफा ११ को उपदफा (३) संग सम्बन्धित)
(थप खनिज कार्यको लागि दिईने अनुमति-पत्र निवेदनको ढाँचा)

मिति:

श्रीमान् प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत,
हेलम्बु गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
हेलम्बु, सिन्धुपाल्चोक ।

विषय: खोज तलास/उत्खनन् कार्य गर्न अवधि थप गर्ने सम्बन्धमा ।

महोदय,

मलाई/ हामीलाई हेलम्बु गाउँपालिकाको खानी तथा खनिज पदार्थ व्यवस्थित गर्ने ऐन ,
२०७७ बमोजिम खनिज पदार्थको लागि मितिदेखिसम्म
खोज तलास/उत्खनन् कार्यको अनुमति-पत्र (अ.प.नं.....) प्राप्त भई खोज तलास गर्न थप समय
आवश्यक रहेको/उत्खनन् कार्य गर्दा खनिज भण्डार बाँकी रहन गएको र उक्त खनिज पदार्थको खोज
तलास/उत्खनन् कार्यको प्रस्तावित योजना गरी निवेदन गर्दछु/ गर्दछौ ।

निवेदकको,

दस्तखत:

नाम:

ठेगाना:

अनुसूची ४

(दफा ११ को उपदफा (४) संग सम्बन्धित)

(थप खनिज कार्यको लागि दिईने अनुमति-पत्र निवेदनको ढाँचा)

स्थानीय सरकार

हेलम्बु गाउँपालिकाको कार्यालय

हेलम्बु, सिन्धुपाल्चोक

अनुमति-पत्र नं.

थप खोज तलास/ उत्खनन् कार्यको अनुमति-पत्र

..... जिल्ला गा.पा./न.पा./उ.म.न.पा./म.न.पा वडा नं. ,
बस्ने/मुख्य कार्यालय रहेको.....(ना.प्र.नं/
दर्ता नं.) लाई हेलम्बु गाउँपालिकाको खानी तथा खनिज पदार्थ व्यवस्थित गर्ने
ऐन , २०७७ बमोजिम निम्न लिखित क्षेत्र भित्र मिति देखि सम्म
नदी/सार्वजनिक जग्गा/निजी जग्गा बाट खनिज पदार्थको थप खोज तलास/
उत्खनन् कार्य गर्न यो अनुमति-पत्र प्रदान गरिएको छ ।

खोज तलास/ उत्खनन् कार्य गर्ने क्षेत्रको विवरण

सिन्धुपाल्चोक जिल्ला हेलम्बु गा.पा. वडा नं. गाउँ/टोल टोपो सिट नं.
..... निर्दिष्ट मूल चिन्ह नियामक बाट

- पूर्व..... मिटर
 - पश्चिम..... मिटर
 - उत्तर मिटर
 - दक्षिण मिटर
- जम्मा वर्ग कि.मि.

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको,

दस्तखतः

नामः

मितिः

क्र.स.	मिति	अविकरण आ.व.	दस्तुर बुझाएको		दस्तखत	कैफियत
			रसिद नं.	मिति		

अनुसूची ५
(दफा १६ को उपदफा (१) संग सम्बन्धित)

कर सम्बन्धि

सि.नं.	खनिज पदार्थको नाम	एकाई	कर (रु.)
१	ढुंगा		
	क. चून ढुंगा	प्रति घन मिटर	१२१००
	ख. खरी	प्रति घन मिटर	१२१००
	ग. डोलोमाईट	प्रति घन मिटर	१२१००
	घ. Sand Stone	प्रति घन मिटर	१५१००
	ड. पत्रे ढुंगा	प्रति घन मिटर	१५१००
	च. सामान्य ढुंगा	प्रति घन मिटर	९१००
२	गिट्टी	प्रति घन फिट	९१००
३	बालुवा	प्रति घन फिट	९१००
४	माटो		
	क. सव सोइल	प्रति घन मिटर	५१००
	ख. बोल्डर मिक्स	प्रति घन मिटर	६१००
	ग. रातो	प्रति घन मिटर	६१००
	घ. कालो	प्रति घन मिटर	५१००
ड. सेतो (कमेरो)	प्रति घन मिटर	५१००	
५	स्लेट	प्रति घन मिटर	२०१००

दस्तुर र धरौटी

क. खोजतलास कार्यको लागि

क्र.स.	विवरण	दस्तुर (रु.)
१	अनुमतिपत्र	५०,०००।००
२	नवीकरण	५०००।००
३	अवधि थप	२५००।००
४	नामसारी	१०,०००।००
५	धरौटी	२५,०००।००
६	अनुमतिपत्र प्रतिलिपि	२०००।००

ख. उत्खनन् कार्यको लागि

क्र.स.	विवरण	दस्तुर (रु.)
१	अनुमतिपत्र	१,००,०००।००
२	नवीकरण	१०,०००।००
३	अवधि थप	५०००।००
४	नामसारी	१५,०००।००
५	धरौटी	५०,०००।००
६	अनुमतिपत्र प्रतिलिपि	२५,००।००

अनुसूची ६
(दफा ३५ को उपदफा (१) संग सम्बन्धित)

खनिज पदार्थको वार्षिक उत्पादन प्रगति विवरण

१. अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको,
 - क. नाम र ठेगाना :-
 - ख. अनुमतिपत्र नम्बर :-
 - ग. प्रगति विवरण अवधि (आर्थिक वर्ष) :-
 - घ. खनिज पदार्थको नाम :-
२. खानी रहेको,
 - क. जिल्ला :- सिन्धुपाल्चोक
 - ख. गाउँपालिका:- हेलम्बु
 - ग. वडा नं. :-
 - घ. स्थान. :-
३. खनिज विकास,
 - क. विस्तृत सीमांकनात्मक ड्रिलिङ तथा अन्वेषणात्मक उत्खनन् :-
 - ख. विस्तृत प्राविधिक उत्खनन् तथा प्रशोधन सम्भाव्यता अध्ययन :-
 - ग. विस्तृत बजार तथा आर्थिक सम्भाव्यता अध्ययन :-
 - घ. अन्तिम सम्भाव्यता मूल्याङ्कन :-
४. खानी (उत्पादनात्मक) विकास,
 - क. खानी उत्पादन परियोजना प्रबद्धन तथा कार्यान्वयन :-
 - ख. नियमित खानी उद्योग सञ्चालन :-
 - ग. खानी विकास कार्ययोजना :

५. उत्पादन विवरण :

क्र.स.	खनिज पदार्थको नाम	ईकाई	गत वर्षको		यस वर्षको उत्पादन	जम्मा	विक्री		कुल विक्री	मौज्दात	कैफियत
			उत्पादन	मौज्दात			परिमाण	मूल्य			
१.											
२.											
	जम्मा										

निवेदकको,

दस्तखत :-

नाम :-

द्रष्टव्य :

१. यस अनुसूची बमोजिम विवरण भर्दा आवश्यक विवरण मात्र भर्नु पर्दछ ।

२. अनुसूचीमा विवरण भर्ने ठाउँ नपुगेमा छुट्टै पानामा भरी पेश गर्नु पर्दछ ।

आज्ञाले
भीमराज कोइराला
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

मूल्य रु. १५।- मात्र